

بهینه‌سازی نقشه‌های مصوب تقسیمات کشوری با استفاده از سامانه اطلاعات مکانی و پایگاه نام‌های جغرافیایی

مهرانگیز رضایی^۱؛ دانشجوی دکتری جغرافیای روستایی دانشگاه شهید بهشتی و کارشناس سازمان نقشه‌برداری
سلیمان انصاری‌زاده؛ دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران
ابوالفضل بلندیان؛ کارشناس جغرافیا و رئیس اداره اطلس ملی و پایگاه اسامی جغرافیایی سازمان نقشه‌برداری کشور

چکیده:

تقسیمات کشوری فرایندی سیاسی - اداری است که با هدف اداره بهتر امور منطقه ای و محلی؛ نظارت سیاسی؛ ایجاد وحدت و امنیت ملی، توسعه هماهنگ و پایدار؛ فراهم کردن زمینه مساعد برای مشارکت مردم در سرنوشت سیاسی - اقتصادی و ... صورت می‌گیرد و در نهایت، امنیت، وحدت و مشارکت را تامین می‌کند. بر این اساس، تقسیمات کشوری بر ساختار اداری - مدیریتی سرزمین، شتاب بخشیدن به روند توسعه و رشد هماهنگ ملی تاثیر بسزایی دارد. از آنجا که تقسیمات کشوری بر مبنای نقشه صورت می‌گیرد؛ و نقشه‌های جغرافیایی در مقیاس‌های مختلف وجود دارد، بنابراین انتخاب و استفاده از نقشه مناسب جهت تعیین محدوده‌های تقسیمات کشوری، اهمیت دو چندان پیدا می‌کند. چرا که نقشه، سند این تقسیمات به حساب می‌آید و چنانچه مناسب، دقیق و صحیح نباشد، نه تنها رفع ابهام نمی‌کند بلکه خود محل اشکال و تشتت آراء و اختلاف نظر می‌گردد. این مقاله، با هدف بررسی جایگاه نقشه و اطلاعات مکانی و یکسان سازی نام‌های جغرافیایی در بهینه سازی نقشه‌های تقسیمات کشوری، مصوب هیئت دولت تدوین شده است. در پژوهش حاضر، علاوه بر بررسی وضع موجود، ابعاد آن را نیز تشریح و تبیین کرده ایم؛ لذا این تحقیق به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است. اطلاعات لازم برای مقاله؛ مصوبات تقسیمات کشوری هیئت دولت، نقشه‌های ۱:۲۵۰۰۰، نقشه‌های تقسیمات کشوری و نقاط روستایی پایگاه ملی سازمان نقشه‌برداری کشور استفاده شده است.

نتیجه تحقیق نشان می‌دهد، در راستای بهینه سازی نقشه‌های مصوب تقسیمات کشور به منظور رفع ابهامات موجود در آنها از لحاظ مکانی (با ارائه مختصات دقیق مرز محدوده‌ها بر روی نقشه‌های ۱:۲۵۰۰۰) استفاده مناسب از قابلیت‌های سیستم اطلاعات جغرافیایی ضروری است. همچنین با بهره‌گیری از پایگاه نام‌های جغرافیایی، از تشتت نام‌های محدوده‌های تقسیمات کشوری جلوگیری می‌شود. این دو راهکار با ارائه یک نمونه (مصوبه استان کرمان) تشریح شده است.

واژه‌های کلیدی: تقسیمات کشوری، نقشه، سیستم اطلاعات جغرافیایی، پایگاه نام‌های جغرافیایی

مقدمه :

در ظرف زمان و مکان ، مقوله ی تقسیمات کشوری یکی از حساس ترین و مهمترین اهداف و ابزار دولت ها در جهت مدیریت بهینه ی سرزمین و همگام با آن حفظ وحدت و یکپارچگی در سطوح محلی ، منطقه ای و ملی به شمار می رود . دولت ها برای اداره ی بهتر سرزمین و قلمرو و کشور و ارائه ی خدمات بهتر و بیشتر به شهروندان، با تقسیم بندی فضای کشور و شهرهای آن ، سازمان اداری - سیاسی خود را در بعد جغرافیایی و فضایی می گسترانند ، که از این کار به تقسیمات کشوری تعبیر می شود (حافظ نیا ، ۱۳۷۹، ۱۹۴). به بیانی دیگر تقسیمات سیاسی ، نوعی سازماندهی فضایی - اداری برای تسهیل در اعمال حاکمیت دولت و همچنین انتظام نوع و نحوه ی رابطه ی دولت و ملت می باشد (هدایی ، ۱۳۸۳، ۳). نحوه ی سازمان دهی فضا در مدیریت سرزمین اهمیت بسیاری دارد . در این بین تعیین مرز واحدهای اداری - سیاسی از یکسو و تعیین مرکزیت این واحدها از سوی دیگر دو لبه ی حساس تقسیم بندی فضا هستند . به عبارتی ، مرکزیت، مجاورت و مرزهای واحد اداری - سیاسی سه پارامتر اصلی در تقسیم بندی فضا (تقسیمات کشوری) است (عاملی، ۱۳۸۲: ۲) .

ناحیه بندی سیاسی سرزمین فرایندی ۴ مرحله ای است :

- (۱) شناخت ویژگیهای عمومی و مشترک فضا و سرزمین
- (۲) تعیین کانون اصلی سیاسی ناحیه و نیز کانونهای فرعی
- (۳) تحدید مرزهای ناحیه ای و تعیین حوزه ی نفوذ کانون سیاسی آن
- (۴) نامگذاری واحد سیاسی (کریمی پور، ۱۹، ۱۳۸۱-۵)

ناحیه بندی با توجه به رعایت همه شرایط فوق زمانی کارساز است که روان و کارآمد بوده و کمترین تنش و بیشترین مشارکت و همکاری متقابل را در درون منطقه و بین مناطق همجوار را به وجود آورد . تقسیمات کشور مدخلی برای سازماندهی فضای سرزمینی و در راستای حفظ استقلال، یکپارچگی، تمامیت ارضی و امنیت ملی می باشد . در واقع می توان گفت هدف ناحیه بندی عبارت است از : ایجاد نظام مطلوب تقسیمات کشوری و مدیریت سرزمینی به منظور حفظ یکپارچگی ملی ، تمامیت ارضی، ارزشهای اساسی و پایه ای و رشد و توسعه ای پایدار و متوازن منطقه در پرتو امنیت داخلی (احمدی پور ، ۱۳۸۰ ، ۵۶۶).

حال که یکی از اهداف عمده تقسیمات کشوری حفظ امنیت و آرامش داخلی و حل اختلافات می باشد ، سوالی که مطرح می شود این است که چگونه می توان در مرحله ی مشخص کردن حدود و ثغور محدوده ها و ترسیم نقشه روش و راهکاری ارائه کرد تا فاقد هر گونه ابهام در موقعیت و مختصات جغرافیایی محدوده ها و مرزها و نام آنها شود . امروزه برای ناحیه بندی از روش های جدید ترسیم نقشه ، تفسیر عکس های هوایی ، سیستم اطلاعات جغرافیایی و روش های آماری و ریاضی استفاده می شود . بنابراین برای کاهش و از بین بردن ابهامات نیاز به اطلاعات مکانی دقیق درباره هر یک از محدوده ها می باشد . در خصوص اطلاعات ، نتایج مطالعات علمی نشان داده است که بیش از ۸۰٪ اطلاعات مورد نیاز در بخش های دولتی و غیر دولتی در سطوح مختلف بین المللی ، ملی ، منطقه ای و محلی و در امور مختلف برنامه ریزی، توسعه و اجرایی دارای ماهیت مکانی می باشند (طاهری، ۱۳۸۸)

با توجه به توانمندی های بالای GIS (در جمع آوری، ورود، پردازش، ترکیب، جستجو، تجزیه و تحلیل، مدل سازی و خروجی داده های مکانی) و پایگاه نام های جغرافیایی که یکی از اهداف آن یکسان نمودن و همسان سازی نام های جغرافیایی در اسناد مکتوب و نقشه ها می باشد، امکان بهینه سازی نقشه های تقسیمات کشوری از طریق موارد زیر قابل دسترسی می باشد :

- ایجاد یکپارچگی داده های مکانی موجود با یکدیگر به لحاظ تفاوت در سیستم مختصات ، استاندارد تولید، تعاریف و طبقه بندی عوارض و
- تشکیل ساختار هندسی و توپولوژیکی داده ها
- یکپارچگی نام های جغرافیایی از لحاظ نگارش نام فارسی، لاتین و آوانگاری آنها
- بهنگام کردن و بروز رسانی اطلاعات مکانی
- تشکیل بانک اطلاعاتی برای محدوده های تقسیمات کشوری

بنابراین این پژوهش درصدد است با استفاده از قابلیت های سامانه اطلاعات جغرافیایی به دلیل نگاه یکپارچه به ماهیت فضایی- مکانی و تلفیق داده های کمی - کیفی، جهت بهینه سازی نقشه های تقسیمات کشوری و برطرف شدن ابهامات موجود و ایجاد هماهنگی بین کلیه سازمان ها و ارگان ها از این حیث، راهکاری را ارائه کند .

چارچوب مفهومی تحقیق

۱- تقسیمات کشوری

تقسیمات کشوری عبارت است از عملی که هدف آن تقسیم کشور به واحد های کوچکتر به منظور بهتر اداره کردن آن می باشد . حال آن که هر یک از واحد های به دست آمده از تقسیم کل کشور می توانند از درجه سیاسی خاصی برخوردار باشند، مانند شهرستان، بخش و غیره (ودیدی، ۱۳۵۳، ۲۰۵) . در حقیقت سازماندهی سیاسی فضا، تقسیم کشور به مناطق مختلف از طریق استقرار مرزهای قراردادی است، و همچنین بستر لازم را برای رشد متوازن و جلوگیری از رشد نامتوازن عرصه جغرافیایی کشور را فراهم می نماید (قنبری، ۱۳۸۷، ۲۷). درواقع مظلوفی برای شکل یابی سیستم اداری و مدیریتی سرزمین، مجرای برای تحقق اعمال حاکمیت دولت برپهنه سرزمین است . نوع و قالب تقسیمات کشوری و حدود اختیارات واحدهای سیاسی و ارتباط متقابل این واحدها با یکدیگر و با مرکز اداری - سیاسی ملی، علاوه بر شکل حکومت تحت تاثیر رژیم سیاسی، ساختار و نوع قدرت دولت و حتی کانون های قدرت نیز بوده است (کریمی پور، ۱۳۸۱، ۲). امروزه تمامی ممالک دنیا دارای سیستم تقسیمات کشوری می باشند، که عوامل طبیعی، انسانی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در آن نقش موثری دارند. ایران نیز به عنوان یکی از قدیمی ترین واحدهای سازمان یافته تمدن جهانی در طول موجودیت تاریخی خود الگوی متنوعی را از تقسیمات داخلی به جهت مدیریت سرزمینی تجربه کرده است . اولین تجربه تقسیم فضا در ایران در عهد هخامنشیان به ویژه در دوره داریوش اول شکل گرفت ، که برای کنترل و اداره بهتر فضای سرزمینی، دولت فضا را به واحدهای کوچکتری به نام (ساتراپی) تقسیم کرد. این روند در دوره های بعدی با تغییر و تحولاتی جزئی ادامه یافت تا

این که در زمان سلسله صفویه نظام تقسیمات سیاسی کشور بر واحدهای جغرافیایی تطبیق یافت. با وقوع انقلاب مشروطه و تصویب قانون اساسی در سال ۱۲۸۵ ه.ش گام محکمی بر آغاز تمرکز گرایی در ایران برداشته شد. نهضت مشروطیت ایران در راستای پاسخگویی به الزامهای ناشی از فشارهای برآمده از گسترش فرهنگ اروپا در آسیا و انطباق با نیازهای روز سازمان یابی تمدنی (بقای تمدنی) شکل گرفت، از این نظر قانون اساسی مشروطیت با تمام کاستی و مشکلاتش اولین گام اساسی در ارائه تعریفی نوین از ساخت سیاسی در ایران محسوب می گردد. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران، در سال ۱۳۵۸ عمده تغییرات، در تغییر نام عناصر و واحدهای تقسیمات کشوری بود (قنبری، ۱۳۸۷، ۲۴). علاوه بر تغییر نام ها و انتزاع و الحاق ها، هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۶۳/۷/۲۲ بنا به پیشنهاد شماره ۱۱۰۴۱/۵/۵۳ مورخ ۱۳۶۲/۱۰/۲۷ وزارت کشور و به استناد ماده ۱۶ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲/۴/۱۵ مجلس شورای اسلامی آئین نامه اجرائی قانون مذکور را محتوی هدف و ۳۶ ماده و ۲۷ بند می باشد، به تصویب رساند.

هدف از این آئین نامه ؛ برقراری نظام مطلوب تقسیمات کشوری به منظور فراهم آوردن موجبات هماهنگی در فعالیتهای مختلف سازمانها و موسسات دولتی و محلی و نهادهای انقلاب اسلامی در جهت اجرای سیاست عمومی دولت جمهوری اسلامی ایران می باشد. و بطور کلی موضوع مصوبات شامل:

- ۱- تجمیع نقاط و بدنبال آن ایجاد روستا یا آبادی
- ۲- الحاق و انتزاع نقاط که تغییرات مرزی را بدنبال دارد.
- ۳- ایجاد دهستان
- ۴- ایجاد بخش
- ۵- ایجاد شهرستان
- ۶- ایجاد استان
- ۷- تغییر مراکز تقسیمات
- ۸- ایجاد نقطه شهری و بدنبال آن ایجاد محدوده شهری.
- ۹- تغییرات توصیفی عوارض مانند تغییر نام.

آگاهی از وضعیت تقسیمات کشوری و اطلاع از آخرین تغییرات در آن، بستر اصلی برنامه ریزی های ملی و منطقه ای است. به طوریکه طبق ماده ۱۴ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری، تمامی واحدها و سازمانهای اداری (اجرایی و قضایی) و نهادهای انقلاب اسلامی کشور ملزم به رعایت محدوده کلیه واحدهای تقسیماتی می باشند. در حال حاضر، جمهوری اسلامی ایران با ۱۵ کشور مرز مشترک خشکی و آبی دارد. دارای ۳۱ استان، ۳۹۶ شهرستان، ۹۸۳ بخش، ۲۵۰۲ دهستان، ۱۱۴۹ نقطه شهری می باشد. نقشه تقسیمات کشوری که مورد استفاده گسترده بخش های دولتی و غیر دولتی، پژوهشگران، دانشجویان و غیره قرار می گیرد، جزء نقشه های مبنایی و پایه می باشد که بدون آن برنامه ریزی های ملی، منطقه ای و محلی امکانپذیر نخواهد بود. در نقشه های تقسیمات کشوری با حجم عظیمی از اطلاعات مکانی و توصیفی مواجه هستیم که باتوجه به مصوبات جدید نیاز به تغییرات داشته، و در صورت عدم دقت و گویا بودن اختلافات و درگیری های متعددی را در پی خواهد داشت.

۲- سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) :

هر تعریفی از GIS به این امر بستگی دارد که زمینه و دیدگاه آن از سوی چه کسی ارائه می شود. پیکلز با بیان این دیدگاه مدعی است که تعاریف GIS با توسعه ی فراتر فن آوری و کاربردها به سرعت تغییر می کند (هیود، ۱۳۸۱). سامانه اطلاعات جغرافیایی شامل یک بسته کامپیوتری متشکل از سخت افزار، نرم افزار، داده، روشها و کاربر است که قادر می باشد داده های مکانمند را بطور رقومی کسب، نگهداری، بازیابی، مدل سازی و تجزیه و تحلیل نموده و بطور متنی و گرافیکی ارائه نماید (شکل ۱).

شکل ۱؛ مولفه های GIS

امروزه با توجه به پیشرفت های بسیار جوامع تعریف ما از GIS تعریفی مبتنی بر روابط فناوری های ارتباط از راه دور مانند موبایل، GPS، WEB GIS و ... خواهد بود. به طور کلی یک سامانه اطلاعات جغرافیایی برای جمع آوری، ذخیره و تجزیه و تحلیل داده هایی استفاده می شود که موقعیت جغرافیایی آنها یک مشخصه اصلی و مهم محسوب شود. GIS جریان انتقال اطلاعات در داخل سازمان و انتقال اطلاعات بین سازمان و سازمان های دیگر را به طور بنیادی تغییر می دهد و این تغییر بیشتر جنبه سازمانی دارد تا تکنیکی و برای سازمان بسیار مهم می باشد که چه کسی، تا چه حد و چگونه به اطلاعات می تواند دسترسی داشته باشد (آرانوف، ۱۳۷۵). هدف نهایی سامانه اطلاعات جغرافیایی پشتیبانی جهت تصمیم گیری های پایه گذاری شده بر اساس داده های مکانی می باشد و عملکرد اساسی آن بدست آوردن اطلاعاتی است که از ترکیب لایه های متفاوت داده ها با روش های مختلف و با دیدگاه های گوناگون به دست می آیند (طاهری، ۱۳۸۸).

یافته های تحقیق

۱- پایگاه ملی نام های جغرافیایی :

نامهای جغرافیایی ریشه در فرهنگ هر مرز و بوم داشته و ثبت صحیح آن در نقشه ها، اطلسها و مدارک و اسناد جغرافیایی امری ضروری، هویتی و ملی به شمار می رود. به لحاظ اهمیت ثبت و یکسان سازی نامهای جغرافیایی و ارتباط نزدیک آن با مسائل سیاسی و اجتماعی هر کشور، مقوله حاضر مورد تاکید سازمان ملل در سطح بین المللی قرار گرفته و مراجع ذیصلاح هر کشور موظف به ایجاد کمیته ها و مراکز ملی جهت سامان بخشیدن به این موضوع در حوزه سرزمین خویش گردیده اند.

سابقه این موضوع در بعضی کشورها به بیش از صد سال می رسد لیکن از سال ۱۹۶۷ میلادی با مطرح شدن آن در شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد و تاکید کارشناسان کشورهای جهان منجمله ایران ، کشورهای عضو ملزم به امر فوق شده و سازمان ملل نیز با تشکیل نشستهایی که هر ۵ سال یک بار برگزار می شود این موضوع را پی گیری می کند

ایران از سال ۱۹۶۷ میلادی رسماً در کنفرانسهای بین المللی یکسان سازی نامهای جغرافیایی سازمان ملل متحد شرکت کرده و دستگاههای مختلفی از جمله وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، وزارت امور خارجه، موسسه جغرافیایی دانشگاه تهران و سازمان نقشه برداری به عنوان نماینده کشور در این مجامع شرکت کرده و گزارش ملی را که حاوی فعالیتهای داخلی در زمینه نام نگاری و یکسان سازی نامهای جغرافیایی بوده ارائه نموده اند.

در سال ۱۳۷۹ (۲۰۰۰ میلادی) طبق مصوبه هیات محترم وزیران «کمیته تخصصی نام نگاری و یکسان سازی نامهای جغرافیایی ایران» بعنوان نهادی ملی با مسئولیت سازمان نقشه برداری کشور و با عضویت نمایندگان وزارتخانه های امور خارجه، کشور، فرهنگ و ارشاد اسلامی، علوم تحقیقات و فناوری، جهاد کشاورزی، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، ارتباطات و فن آوری اطلاعات و مرکز آمار ایران تشکیل گردید. این کمیته مأموریت دارد زمینه های لازم برای نگارش صحیح و استفاده همسان نامهای جغرافیایی را در همه وزارت خانه ها، سازمان ها و دیگر نهادها و مؤسسات دولتی و خصوصی کشور فراهم سازد .

کمیته نام نگاری و یکسان سازی نامهای جغرافیایی ایران، در طول ده سال فعالیت خود خدمات ارزنده ای را در قالب تدوین سیاست ها، خط مشی ها، استانداردها و نیز ارائه مشاوره های علمی در زمینه گسترش ثبت و استفاده صحیح و بدون ابهام نامهای جغرافیایی در کتاب ها، اسناد، نقشه ها، اطلس ها، و پایگاه های اطلاعات انجام داده است. این کمیته، به نمایندگی از جمهوری اسلامی ایران، در مجامع و کنفرانس های بین المللی مرتبط، شرکت فعال داشته و توانسته است جایگاه خود را به عنوان نهادی پیشرو در زمینه استاندارد سازی نامهای جغرافیایی تثبیت نماید .

از وظایف این کمیته می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- (۱) جمع آوری اطلاعات مربوط به نامهای جغرافیایی سرزمینی
- (۲) ثبت صحیح و مستند نامهای جغرافیایی و جلوگیری از تشبیه در نامهای جغرافیایی
- (۳) تدوین دستورالعمل ها و روش های علمی ثبت صحیح نامهای جغرافیایی
- (۴) یکسان نمودن و همسان سازی نامهای جغرافیایی در اسناد مکتوب و نقشه ها
- (۵) ارتباط با دولت های عضو شورای اقتصادی - اجتماعی سازمان ملل و بهره گیری از تجارب آنها در این زمینه
- (۶) رفع مشکلات بین المللی ناشی از متفاوت بودن نامهای جغرافیایی در ترجمه از زبانی به زبان دیگر

از آنجا که یکی از بخش های مهم مصوبات تقسیمات کشوری تغییرات توصیفی عوارض مانند تغییر نام می باشد و در موارد بسیاری هم باعث اختلافات بوده است، بنابراین ثبت صحیح نام و آوای عوارض و محدوده ها در نقشه های تقسیمات کشوری دارای اهمیت فراوان است. بهره گیری مناسب از پایگاه نامهای جغرافیایی^۲ می تواند پایان دهنده اختلافات و تشتت آرا در نامهای جغرافیایی باشد.

۲- سامانه اطلاعات جغرافیایی و پایگاه نامهای جغرافیایی ابزاری برای بهینه سازی نقشه های تقسیمات کشوری :

اهمیت وجود نقشه و اطلاعات مکانی در توسعه و آبادانی کشور بقدری است که بدون آن امکان برنامه ریزی های ملی، منطقه ای، محلی و نیز مطالعه و اجرای موفق طرحهای عمرانی وجود ندارد، از این رو یکی از سیاستهای مهم سازمان نقشه برداری در برنامه ۵ ساله چهارم الویت دادن به فعالیتهای زیربنایی از قبیل تهیه استانداردها، ارتقای کیفیت تولیدات، تحقیقات علمی، نقشه های مبنایی و ... می باشد. یکی از نقشه های مهم و پایه نقشه تقسیمات کشوری می باشد که این نوع نقشه ها با توجه به کاربرد های خاصی که دارد، بایستی دقیق گویا و بهنگام باشند. در کشور ما امور تقسیمات کشوری در اختیار وزارت کشور می باشد. ایجاد یک محدوده جدید (اعم از دهستان، بخش، شهرستان، استان و شهر) و تغییر مرز مراحل زیر را طی می کند؛ ابتدا پیشنهاد مربوطه به همراه طرح و نقشه ابتدایی از طرف استان به دفتر تقسیمات کشوری وزارت کشور ارسال می گردد. سپس کارشناسان مربوطه با توجه به قوانین مربوطه و بازدیدهای میدانی طرح را مورد بررسی قرار داده و در نهایت طرح جهت تصویب به هیئت دولت فرستاده می شود، چنانچه طرح مذکور مورد تصویب هیئت دولت قرار بگیرد، جهت اعمال به سایر سازمان ها و ارگانهای کشور ابلاغ می گردد شکل (۲). آنچه که در این جا اهمیت می یابد ۱- دقت و گویا بودن نقشه های مصوب ۲- اعمال مصوبه ها در سازمان ها و ارگان های مختلف به طور یکدست و هماهنگ می باشد. در غیر این صورت چنانچه مناسب، دقیق و صحیح نباشد، نه تنها رفع ابهام نمی کند بلکه خود محل اشکال و تشتت آراء و اختلاف نظر می گردد. بنابراین برای کاهش و از بین بردن این گونه مسائل و مشکلات نیاز به اطلاعات مکانی دقیق درباره هر یک از محدوده ها می باشد. در این جا به ارائه راهکار جهت استفاده از اطلاعات مکانی و توصیفی مناسب برای داشتن نقشه های تقسیمات کشوری با حداقل خطای ممکن پرداخته می شود؛

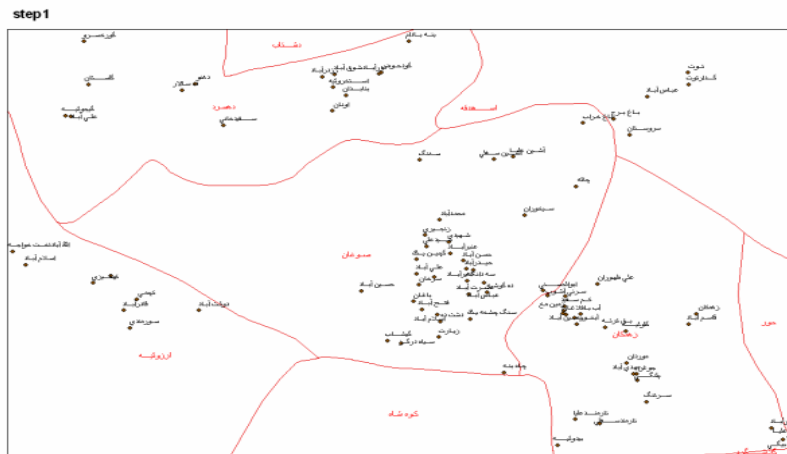
ارائه راهکار جدید و نحوه اعمال مصوبات هیأت دولت بر روی نقشه تقسیمات کشوری :

به منظور اعمال مصوبات، در ابتدا متن مصوبه را به دقت مطالعه کرده و سپس ترسیم عوارض جدید و یا اعمال تغییرات انجام می شود.

بطور کلی موضوع مصوبات شامل :

۱) تجمیع نقاط و بدنبال آن ایجاد روستا یا آبادی.

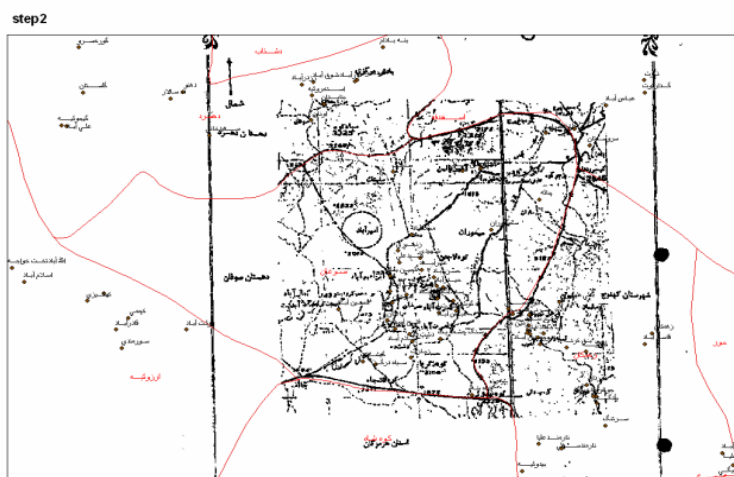
² <http://geonames.ncc.org.ir>

شکل ۳: لایه رقومی دهستان ها و نقاط روستایی پایگاه ملی سازمان نقشه برداری کشور

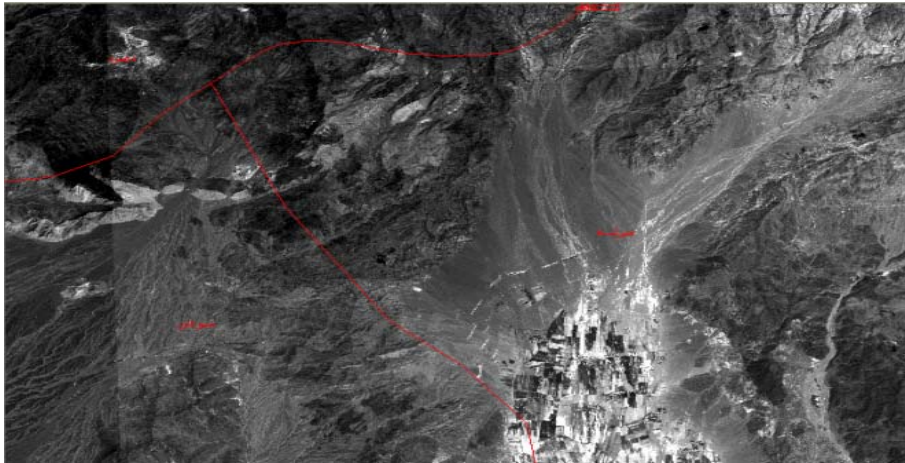
همانطور که در شکل ۲ ملاحظه می شود، دهستان امیر آباد به مرکزیت روستای امیرآباد شامل روستاها و مزارع ذکر شده در تابعیت بخش ارزوئیه شهرستان بافت استان کرمان ایجاد می گردد. این مصوبه که نقشه آن با مقیاس ۱:۲۵۰۰۰۰ می باشد، دارای کیفیت نامطلوب بوده و زمانی که سازمانها و ارگانهای مختلف ابلاغ می گردد، دارای ابهام بوده و سردرگمی های را به دنبال دارد.

در نرم افزار Arc map فایل رقومی محدوده دهستان تقسیمات کشوری و نقاط روستایی پایگاه ملی سازمان نقشه برداری کشور به عنوان اولین لایه های اطلاعاتی باز می شوند شکل (۳). سپس نقشه الحاقی مصوبه با حداکثر دقت زمین مرجع می گردد شکل (۴).

شکل ۴: زمین مرجع کردن نقشه های کاغذی تقسیمات کشوری وزارت کشور

سپس با استفاده از تصاویر ماهواره ای ETM , IRS و نقشه های ۱:۲۵۰۰۰ پوششی کشور محدوده های شهری، روستایی، عوارض طبیعی و غیره کنترل می شود تا ترسیم محدوده ویا مرز جدید با حداکثر دقت ممکن صورت گیرد شکل (۵).

شکل ۵: کنترل محدوده ها با استفاده از تصاویر ماهواره ای
سپس خطاهای توپولوژیکی مانند OVERLAP, GAP حذف می گردد شکل (۶) .

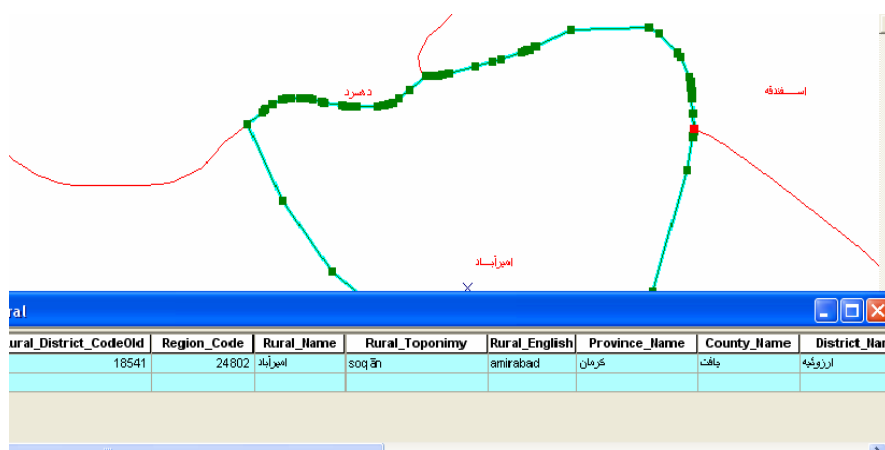
شکل ۶: بر طرف کردن خطاهای توپولوژیک

مختصات محدوده ویا مرز جدید به صورت جدولی که شامل طول و عرض جغرافیایی نقاط تشکیل دهنده خط مرزی می باشد تهیه می گردد شکل (۷)، تا مرزهای جدید منحصر به فرد بوده و از ایجاد مرز با مختصات های مختلف جلوگیری شود و نقشه های تقسیمات کشوری از لحاظ سندیت صحیح و معتبر گردد .

	X	Y
0	56.778	28.494
1	56.801	28.449
2	56.833	28.407
3	56.856	28.391
4	56.876	28.370
5	56.879	28.355
6	56.876	28.337
7	56.871	28.324
8	56.856	28.309
9	56.815	28.290
10	56.767	28.268

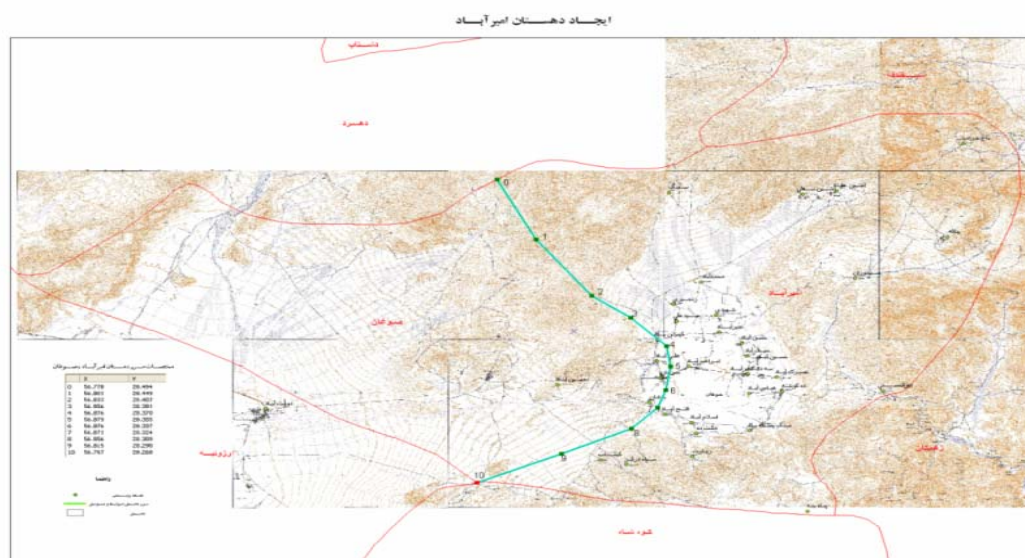
شکل ۷: مختصات نقاط مرز جدید

سپس اطلاعات توصیفی مربوط به دهستان مانند نام، آوا ، نام لاتین ،نام مرکز دهستان و غیره در جدول اطلاعات توصیفی وارد می گردد شکل (۸).

شکل ۸: وارد کردن اطلاعات محدوده جدید در جدول توصیفی

در نهایت نقشه نهایی که در آن بر روی نقشه ۱:۲۵۰۰۰ نام صحیح عوارض، مختصات مرز ایجاد شده مشخص شده مانند شکل (۹) تهیه می گردد. در صفحه جداگانه ای نیز جدولی از نام، نام لاتین و آوای روستاها و مزارع تنظیم و ضمیمه نقشه می گردد شکل (۱۰).

شکل ۹: نقشه نهایی

شماره	نام	نام لاتین	آوانگاری
۱	باغ خراب	Bagh-e Kharab	bāq-e xarāb
۲	چاله	Chaleh	čāle
۳	آشین علیا	Ashin-e Olya	ʔāšin-e ʔolyā
۴	آشین سفلی	Ashin-e Sofla	ʔāšin-e soflā
۵	محمدآباد	Mohammadabad	mohammadābād
۶	زنجیری	Zanjiri	zanjiri
۷	شهیدی	Shahidi	šahidi
۸	سیدعلی	Seyyedalli	seyyedʔali
۹	عنبرآباد	Anbar-e Abak	ʔanbar-e ʔābak
۱۰	حسن آباد	Hasanabad	hasanābād
۱۱	حسین آباد	Hoseynabad	hoseynābād
۱۲	ابراهیم آباد	Ebrahimabad	ʔebrahimābād
۱۳	حیدرآباد	Heydarabad	heydarābād
۱۴	عباس آباد	Abbasabad	ʔabbāsābād
۱۵	ده غموشه	Dehgosheh	dehgoše
۱۶	فتح آباد	Fathabad	fathābād
۱۷	اسلام آباد	Eslamabad	ʔeslāmābād

شکل ۱۰ : نام، نام لاتین و آوانگاری نام های ذکر شده در مصوبه

نتیجه گیری :

تقسیمات کشوری کنونی با پرکردن حفره های قومی - مذهبی کشور کارکرد موثری در وحدت ملی، امنیت ملی، نظارت عالی، کنترل های اضطراری، توسعه هماهنگ و ... داشته است . در این فرآیند تهیه نقشه های گویا و دقیق تقسیمات کشوری می تواند در پی فرو نشاندن اختلافات و تناقضات ایجاد شده فضایی باشد . از این جهت بازنگری در تهیه نقشه های مصوبات تقسیمات کشوری امری ضروری است . انجام این کار نیازمند اطلاعات دقیق و فراوانی است که منجر به ایجاد حجم انبوهی از اطلاعات در انواع گوناگون می شود، که استفاده از GIS به عنوان یک ابزار با قابلیت های بالا و بهره گیری از پایگاه یکسان سازی نامهای جغرافیایی نیز به وسیله بر طرف کردن اختلافات نام ها را در اجرای این کار یاری خواهد کرد . همچنین سامانه اطلاعات جغرافیایی با انجام مدلسازی های فضایی در اهداف دیگر مبحث تقسیمات کشوری می تواند کارآمد باشد. در کل از مدل هایی که می توان در محیط GIS استفاده کرد، می توان به موارد زیر اشاره کرد :

- ۱- تهیه مدل DEM سه بعدی: که می تواند شناخت بهتری از منطقه مورد مطالعه را به دست دهد .
- ۲- تهیه مدل حریم: از این مدل برای تهیه حریم نقاط محدوده ها و مرزها می توان بهره گرفت
- ۳- ایجاد بانک اطلاعاتی قوی و کارآمد؛ ما می توانیم بی نهایت اطلاعات توصیفی در مورد یک عارضه وارد جدول توصیفی کنیم، مانند نام و جمعیت محدوده ها و...
- ۴- تولید نقشه ها با مقیاس های مختلف: وقتی که تمامی اطلاعات گرافیکی و توصیفی از منابع مختلف وارد نرم افزار GIS گردید، کاربر می تواند با توجه به نیاز، انواع نقشه های کاربردی مختلف با مقیاس های مورد نیاز تهیه نماید .

۵- پرسش گیری شرطی (Query): هنگامی که در انتخاب عوارض، شرط یا دسته شروطی مدنظر باشد، کاربر می تواند از بانک اطلاعاتی GIS استفاده نماید، مانند مشخص کردن نقاط شهری که مرکز شهرستان باشند.

۶- به روز رسانی (Update): تقسیمات کشوری با تغییرات همراه است، که در محیط GIS اعمال سریع تغییرات با حداکثر دقت ممکن به راحتی امکانپذیر است.

همانطور که ملاحظه شد بهره گیری از پیشرفت ها و قابلیت های سامانه اطلاعات جغرافیایی و استفاده صحیح از اطلاعات مکانی موجود و سایر منابع اطلاعاتی مانند پایگاه نام های جغرافیایی نه تنها امکان خطا در اطلاعات مکانی و توصیفی نقشه های تقسیمات کشوری را به حداقل ممکن می رساند، بلکه در زمان، هزینه و نیروی انسانی صرفه جویی می گردد. همچنین داشتن یک بانک اطلاعاتی کارآمد خود به حفظ صحت اطلاعات کمک قابل توجهی خواهد داشت. نکته قابل ذکر این است که برای داشتن چنین پایگاه و نقشه های تقسیمات کشوری که نیاز بسیاری از سازمانها و ارگانهای می باشد، همکاری و مشارکت دستگاهها و نهادهای مربوطه را می طلبد.

منابع:

- ۱- احمدی پور، زهرا، (۱۳۸۰)، «پایداری امنیت عمومی مقدمه ای بر تقسیمات کشوری»، مجموعه مقالات و سخنرانی های همایش امنیت عمومی و وحدت ملی، چاپ اول، تهران، معاونت امنیتی و انتظامی وزارت کشور.
- ۲- آرونوف، استن، «سیستم اطلاعات جغرافیایی، ترجمه سازمان نقشه برداری کشور، ۱۳۷۵.
- ۳- حافظ نیا، محمد رضا، (۱۳۷۹)، مبانی مطالعات سیاسی- اجتماعی (۱)، قم: انتشارات سازمان حوزه ها و مدارس علمیه خارج از کشور.
- ۴- طاهری، محمدرضا، (۱۳۸۸)، «آمایش امنیتی جغرافیایی مرز و پردازش آن در محیط سیستم اطلاعات جغرافیا (GIS)» همایش سراسری سامانه اطلاعات مکانی (GIS) تهران، ۱۳۸۸.
- ۵- عاملی، عاطفه، (۱۳۸۲)، «تعیین مرکزیت واحدهای اداری- سیاسی بر اساس تحلیل همگنی شرایط اجتماعی و دسترسی ها با استفاده از سنجش از دور و GIS (مطالعه موردی کرچ)» ، استاد راهنما: زهرا احمدی پور، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ۶- قنبری، قاسم، (۱۳۸۷)، «تحلیل عوامل موثر بر ارتقاء سطوح تقسیمات کشوری مورد استان فارس». پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیای سیاسی، استاد راهنما: زهرا احمدی پور، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ۷- قنبری، عزیزاله، (۱۳۸۷)، «تاثیر الگویتقسیمات کشوری بر توسعه فضای جغرافیایی مورد استان زنجان». پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیای سیاسی، استاد راهنما: زهرا احمدی پور، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ۸- کریمی پور، یدالله، (۱۳۸۱)، «مقدمه ای بر تقسیمات کشوری ایران»، جلد نخست: وضع موجود، تهران: انتشارات انجمن جغرافیایی ایران.
- ۹- ودیعی، کاظم (۱۳۵۳)، «مقدمه ای بر جغرافیای انسانی ایران»، چاپ دوم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۰- هدایی، محمدرضا، (۱۳۸۳)، «نقش رقابت های مکانی در تغییرات تقسیمات کشوری ایران مورد استان مرکزی». پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیای سیاسی، استاد راهنما: زهرا احمدی پور، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- ۱۱- هیود، ایان، سارا کونلیوس و استیو کارو، «مقدمه ای بر سیستم اطلاعات جغرافیایی»، ترجمه: تجویدی، گیتی، سازمان نقشه برداری کشور، تهران، ۱۳۸۱.
- ۱۲- سایت کمیته تخصصی نام نگاری و یکسان سازی نام های جغرافیایی ایران